

Medische hulp na bijensteek

In BIJEN 15(7/8): 192-193 (2006) vertelde ik over het project op Terschelling waarbij de prestaties van acht eiland-, carnica- en Buckfastvolken met elkaar worden vergeleken. Hoe het zich dit jaar heeft ontwikkeld komt later uitgebreid aan bod, maar eerst wil ik iets anders kwijt. Na het gezamenlijk inspecteren van de projectvolken op locatie in de bossen van Terschelling West wordt er koffie gedronken, nagepraat, meningen geventileerd en de laatste nieuwtjes uitgewisseld. Voor de start van ons project hebben we vorig jaar een bezoek gebracht aan het Carnicastation Schiermonnikoog en nu kwam iemand met het idee om volgend voorjaar naar Ameland te gaan waar imkercollega

296 Kienstra met de Buckfastbij bezig is. 'Kan niet meer' reageerde projectleider Freek Blom. Kienstra kreeg heftige allergische reacties na een aantal steken en is onmiddellijk gestopt met het houden van bijen. Daar word je wel even stil van. Gelijk kreeg ik te horen dat een van onze eigen leden na een paar steken in zijn gezicht buiten bewustzijn was geraakt en met spoed medische hulp nodig had. Of dat nog niet voldoende was vertelde een andere collega-imker dat ook voor zijn zoontje medische hulp nodig was na een bijensteek. Vorige maand spraken we voor de vuist weg over een aantal oorzaken van agressief bijengedrag, zonder ook maar een moment stil te staan bij de mogelijke gevolgen. Na de genoemde ervaringen denk je er toch wel iets anders over. Het zal je toch niet gebeuren als je op een afgezonderd mooi plekje alleen met je bijen bezig bent. Het was altijd een 'ver van mijn bed-show', maar het komt nu toch wel akelig dichtbij. Je weet het natuurlijk wel, maar die kennis ligt veilig ver weg opgeborgen in je hersenpan. Het overkomt een ander en niet jezelf. Daarna maak je de beroker aan en ga je lekker met de bijen aan de gang. Helemaal fout dus. We kunnen wat lacherig doen, maar het houden van bijen kan wel degelijk levensbedreigend zijn.

In een eerste opwelling dacht ik dat iedere imker maar Epipen bij zich moest hebben om in een voorkomend geval te kunnen injecteren. Snel werd ik uit de droom gehaald. Epipen is een medicijn en alleen op doktersrecept verkrijgbaar. Bovendien is niet iedereen in staat het op de juiste wijze te gebruiken. Wat dan overblijft is het mobieltje zodat je direct hulp kunt inschakelen in geval van. Hiermee houd ik mezelf wel een spiegel voor, want een mobieltje was tot nu toe niet aan mij besteed.

Voortschrijdende kennis

De meeste volken zijn weer behandeld tegen de varroamijt. Hoe eerder in de nazomer des te beter omdat dan nog een groot deel van de winterbijen geboren moet worden. De volken die eind augustus na de lamsoordracht van de Boschplaat thuis kwamen hadden maar weinig open broed ondanks voldoende ruimte. Hetzelfde patroon trof ik half september bij mijn eigen volken aan die op de thuisstand waren gebleven om de heide te beveligen. Wel waren er nog zes tot negen raten met gesloten broed. Midwinter kan de varroamijt nog met oxaalzuur worden aangepakt en dan hebben we het wel weer gehad. Of het allemaal voldoende is geweest merken we over een paar maanden wel.

Aanvankelijk spraken we over 'de varroa' als de grote kwelgeest van onze bijen. Later bleek het om meerdere families varroamijt te gaan, en nog later werd duidelijk dat virussen een grote(re) rol speelden bij de ineenstorting van onze volken. Virussen die hun kans waarnamen nadat de bij in ontwikkeling door de varroamijt was aangepikt om een voedselplek tot stand te brengen. Maar dat is niet het einde van het verhaal. Een aantal onderzoekers verbonden aan de afdeling landbouw van Amerika hebben het eerste bewijs geleverd dat virussen al in de koningin aanwezig zijn. Ontlasting en weefsel van onder andere de darmen, de eierstokken, het zaadblaasje, de kop en andere delen van het lichaam van de koningin werden op virussen onderzocht. Zowel de ontlasting als de weefseldeeltjes bleken dragers ervan. Nadat de virussen bij de koningin waren vastgesteld werden de door haar gelegde eitjes, de daaruit voortgekomen larfjes en volwassen bijen op virussen onderzocht. Dezelfde virussen werden aangetroffen als bij de koningin. Uit het onderzoek blijkt de overdracht van vele virussen van de koningin naar haar

nageslacht op twee manieren plaats te vinden. Ten eerste via haar afscheidingen en weefsel, in het bijzonder het weefsel van de eierstokken en ten tweede door het onderhouden van een broednest bleken dezelfde virussen in eitjes en jonge larfjes aanwezig die doorgaans niet in verband gebracht kunnen worden met de *Varroa destructor*. Tot zover het rapport uitgegeven door het Ministerie van Landbouw van de U.S. Het lijkt me moeilijk te overzien wat de praktische waarde is van dit onderzoek. Wel vraag ik me af of de virussen altijd latent in de volken aanwezig zijn geweest en door het voorbereidende werk van de varroamijt virulent konden worden.

Vervolg belevenissen van Saskia Bolte

Eric's koninginnteelt vorderde gestaag. Al koffiedrinkend vulden de cursisten apideakastjes onder de bezielende leiding van Leo. Ik stond daar wel eens toe te kijken als een kind in een snoepwinkel! Het was leuk om te zien dat de groep steeds hechter werd en een van de cursisten gaf zelfs een rondleiding op de van Brienoordbrug, zijn werkterrein. Wat je allemaal niet leert op zo'n cursus.

Honingslinteren en ontsnapte schapen

De op een na laatste les van de beginnerscursus bestond uit het honing oogsten, slingeren en voeren van de volken. Goed afgericht om geen handschoenen te dragen, had ik deze dan ook niet bij me. Dat bleek een vergissing, honing oogsten zonder gaat niet zo gemakkelijk. Er was nog iemand die zo'n vergissing had gemaakt. Zij was zonder sokken naar de lesstand gekomen.

Waar ik vijf keer in mijn hand werd gestoken werd zij verschillende keren in haar been gestoken. Ondanks de chaos werd de honing in rap tempo geoogst en door Leo naar de kinderboerderij gereden waar de honing geslingerd zou worden. Een kleine groep, waaronder ikzelf, ging vervolgens terug om alvast de bijen te voeren. Daarmee bezig zag ik nog net een schaap door de poort vertrekken richting openbare weg. Zag ik dat goed? Snel er achteraan. Met de hulp van iedereen en de dwars geparkeerde auto van Leo zijn de schapen weer over de brug gekomen. Pfff, toch inspannend het imkervak!

Gaan we het examen halen?

In september zal de slotles zijn. Een laatste kans om alles nog eens door te praten, uit te wisselen en de kennis te toetsen. Hopelijk is het voldoende om het diploma te halen. Is dat niet het geval dan weet ik inmiddels dat zelfs met diploma de komende jaren

bestaat uit leren, leren en nog eens leren. Maar dat dit juist zo leuk is had ik nooit gedacht.

Naschrift. In Rotterdam weten ze van aanpakken. De vaak genoemde Eric, echtgenoot van Saskia, is in 2004 begonnen met de basiscursus en in 2005 gekozen tot voorzitter van het Ambrosiusgilde. Over een vruchtbare cursus gesproken! Misschien een idee?

Het weer in november

Over de periode 1971-2000 waren de normale waarden voor het midden van het land voor de zonneschijn 60 uren, neerslag 81 mm en een gemiddelde maximumtemperatuur van 9,1°C.

Novembermaanden				
Jaar	Zon (uren)	Neerslag (mm)	Max.temp °C	
2001	N	N	+ (10,3)	
2002	N	N	+ (11,0)	
2003	N	- (54)	+ (10,9)	
2004	N	N	N	
2005	+	(74)	+ (10,2)	

Geraadpleegd

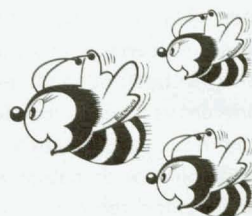
USDA, Honey Bees may transmit viruses to their offspring.

The American Bee Journal, 146(3): 188 (2006).

Bolte, Saskia, Bijenhouden, de basis- en vervolgcursus. Raat voor imkers 28(2): 15 (2005).

advertentie

IMKERSHOP 'HET BIJENHUIS'

Een imker met verstand
wordt bij Het Bijenhuis vaste klant

Voor snelle bestelservice

tel 0317 422 733

fax 0317 424 180

e-mail bijenhuis@vbbn.nl

Grintweg 273

6704 AP Wageningen

online winkelen bij www.vbbn.nl